pagini bucovinene

ANUL III nr. 3 (27)

MARTIE 1984

SUPLIMENT EDITAT ÎN COLABORARE CU COMITETUL JUDEȚEAN DE CULTURĂ ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTĂ SUCEAVA

autograf IULIAN VESPER

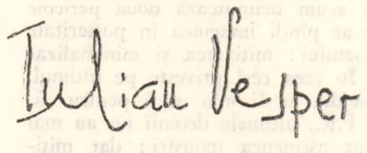
Pentru a iubi Bucovina...

Pentru a iubi Bucovina, trebuie să-i străbați în lung și în lat meleagurile, să asculți freamătul pădurilor ei, să te înfioare răcoarea dimineților și vinețiul culmilor în amurg, trebuie să-i cunoști vorbele, cîntecele și zicătorile, zîmbetul ei și, uneori, lacrimile.

Pentru a iubi Bucovia, trebuie să-i cunoști și să-i prețuiești cărturarii, care cu entuziasmul lor neostoit au întreținut în aspre vremi nestinsă încrederea și nădejdea într-un viitor mai bun. Deschizi cărți de istorie și dai de lespezi cu inscripții roase de timp sau te vezi purtat spre locurile în care s-au izvodit primele începuturi ale cronicilor noastre. Deschizi cărți de poezie și vezi mirificele zări spre care năzuiau visătorii, auzi mîndrele evocări ale vremurilor de glorie, simți blîndele învăluiri ale dorului. Deschizi cărți și pătrunzi în satele noastre. Te întîmpină gospodari de ispravă cu obiceiuri și datinile minunate, te îmbie să le treci pragul în casele lor primitoare.

Pentru a iubi Bucovina, trebuie să poposești la Stupca și să respiri văzduhul în care Ciprian Porumbescu și-a construit nemuritoarea Baladă, trebuie să te abați pe la Marginea, unde arta olăritului are vechimi de milenii și să te reculegi la Rădăuți și Siret, întîile Cetăți de Scaun ale Moldovei.

Pentru a iubi Bucovina, se cuvine a cinsti cu precădere oamenii acestor plaiuri, în care afli, limpezi și adînci, izvoare și culori ale spiritualității noastre.

ARGUMENTE

Ca și cărțile, își au și periodicele soarta lor. Și, tot la fel, acestea din urmă înseamnă o șansă irepetabilă, un credit deschis viitorului, a ceea ce este încă imprecis, impalpabil, tremurător. Trecerea a 27 de luni îngăduie, credem, judecata limpede asupra materializării unei asemenea șanse, știut fiind că dinafară lucrurile se văd mai bine. Regula jocului fiind aceea de-a fi judecat în raport cu propriile tale premise, corect este ca realizările — multe-puține — să-ți fie apreciate în funcție de la ceea ce-ai pornit, evitînd, pe cît se poate, un proces de intenții. La fel de îndreptățită ar fi însă și o privire dinăuntru care, vrînd-nevrînd, în cazul nostru, ar trebui să înceapă printr-o rememorare.

1. Într-un decembrie aureolat tragic de amintirea morții lui Labiș, prin generoasa comprehensiune a forurilor județene responsabile cu destinele culturii, conjugată cu o la fel de nobilă înțelegere a conducerii Uniunii Scriitorilor, s-a decis apariția suplimentului „Pagini bucovinene", în corpul revistei „Convorbiri literare". Apărute într-o parte de țară în care verbul „a ctitori" este de o tulburătoare actualitate, „P.B." s-au voit, dintru bun început, o instituție de cultură și un monument de suflet (ceea ce, în fond, este același lucru), expresia unui topos mai ales sufletesc. Simțind datoria morală față de destinul culturii naționale, ele vor să fie (și nădăjduim, fără falsă modestie, că au început să devină) realitatea unui punct de vedere : Literatura văzută, înțeleasă și făcută la Suceava.

2. Programul explicit, dar mai ales implicit al „Paginilor..." s-a dorit departe de ceea ce numim îndeobște patriotism local, exaltarea adică a unor realități culturale regionale invers proporționale cu valoarea lor reală ci, dimpotrivă, o deschidere comprehensivă dar atentă față de ceea ce se scrie și se gîndește în alte părți, cu ambiția fermă, deloc ascunsă de a înscrie Suceava în locul pe care sîntem convinși că-l merită pe harta culturii naționale. Numai faptul că „autograful" acordat lunar Paginilor aparține unor personalități proeminente ale spiritualității românești actuale ar fi de natură să ne ambiționeze.

3. Ca realitate publicistică (incluzînd aici și realizarea tipografică) „Paginile" sînt rodul muncii unor oameni legați între ei de comuniunea întru Literatură. Repet, asumată și practicată aici și acum, în Suceava anilor '80. Termenul modest de realizatori acoperă de fapt o realitate mult mai generoasă, cea a unei echipe care, fără prejudecăți și false iluzii, cu luciditate și răbdare, s-au străduit, cu (bună) credință să păstreze și să consolideze principiile unității în diversitate. Este partea de competiție care poae fi considerată cîștigată.

4. Și tot ca un argument, observabil de către buna-credință a fiecăruia : „Paginile..." se constituie ca un adevărat cap de serie și fără complezență, ci cu reală satisfacție, salutăm existența „Caietelor botoșănene", a „Gorjului literar", a „Orizontului arădean" și a altor formule publicistice care se străduiesc să acopere realitatea spirituală din ce în ce mai bogată și mai complexă a țării.

5. Pentru a nu cădea în păcatul sofisticii, să considerăm, ca argument suprem, cărțile pe masă. Care este adică partea de vis care ne aparține și care se materializează în cărți, care ni sînt, deci, visătorii ? Iată-l pe George Damian, poet „cu suflet și buletin de Bucovina" la a cincea carte „Noapte de grație" care este departe de-a epuiza latențele unui univers poetic consubstanțial acestei părți de țară și de lume. Tot la al cincilea volum se află și Marcel Mureșeanu, poet de delicată simțire, capabil, în continuare, de mari surprize. În vecinătatea lor imediată se situează Ion Beldeanu, împlinind, cu același număr de cărți, pronosticurile criticii, „Armura solară" conturînd ferm un destin poetic. Consolidînd cu tenacitate și cu talent o direcție lirică, Cornelia Maria Savu („Emblema") amorsează deja potențialul exploziv al unei poezii, care, în consonanță cu tendințele lirice actuale, nu e marcată nici de epigonism nici de manierism. Cît despre primele semne ale unei cariere literare (l-am prefera pe cel de destin artistic), sînt deja certitudini faste cărțile lui Gh. Lupu („Migrația iluziei"), Onu Caza („În fața ușii", „Întîlnirea în parcul orașului"), Ion Filipciuc („Vămile cireșului"), Ivan Negriuc („Flori de metal"). Și dacă e să rotunjim palmaresul literatorilor din aceste locuri, să amintim de iminenta apariție a cărților lui Constantin Ștefuriuc („Frumosul în piele de tigru") și Octavian Lazăr („Expresul din zori"). Nu prea răsfățat de edituri și nici de critică, dar avîndu-și locul bine precizat într-o posibilă istorie a literaturii bucovinene, este tandrul poet Teofil Dumbrăveanu, discret, solidar cu tot ceea ce se întîmplă și devine în acest spațiu. Și cine știe cîte pariuri cu eternitatea nu se săvîrșesc tainic, chair acum, în lumina și liniștea colinelor Bucovinei ?

6. Departe de noi gîndul de a întocmi un bilanț, chiar provizoriu, al aparițiilor editoriale ale scriitorilor bucovineni. Aceasta și din motivul că un asemenea bilanț ar fi incomplet și, prin urmare nedrept, fără cărțile celor pe care-i numim cu sinceră afecțiune, după expresia unuia dintre ei, „bucovineni în zările țării": Iulian Vesper, Petru Rezuș, George Muntean, Platon Pardău, Radu Mareș, Alex. Ștefănescu, Stelian Gruia, Alex. Rudeanu, Pan Solcan, Ion Țugui, Mircea Șerbănescu, Vasile Andru. G. Drumur. Tot așa, necolegial și ireverențios ar fi să nu amintim că datorăm aproape întreaga exegeză critică conferențiarului universitar Mihail Iordache, iar pertinente incursiuni în problematica culturii populare sau în cea a ecologiei, sucevenilor Florin Bratu („Cultura populară sau virtuțile permanenței") și Taras Gheorghe Seghedin („Rezervațiile naturale din Bucovina"). După cum, mai mult de un cuvînt bun și de o expeditivă mențiune de complezență merită publicațiile Muzeului și ale Bibliotecii județene (adevărate monografii istorice, muzicale, plastice și de istoria științei, datorate unor entuziaști laborioși și modești pînă la incredibil : Ion Pînzaru, Nicolae Cârlan, Eugen Dimitriu, Petru Froicu, Emil Satco ș.a.

7. În loc de corolar : Ajunși aici, am constatat transformarea pe nesimțite a argumentelor noastre într-o pledoarie pro domo. Nu dorim însă să precizăm decît un singur lucru : grupul de entuziaști de care vorbeam inițial este doar semnul exponențial al unei forțe reale, apte să statueze specificitatea Bucovinei în ansamblul culturii naționale. Există un climat de înțelegere dar și de competiție, care face posibilă existența unor realizări de excepție. Există pentru că existăm.

Viorel DARJA

Tu lasă

Tu lasă întristările deoparte
și bucură-te simplu, pămîntește,
de toate cele cîte te-nconjoară :
de oameni și de lucruri,
de soare și cîmpie !
Tu lasă întristările deoparte
și nu privi cu-amar către trecut,
căci îndărăt e Stixul și se pare
că e acolo Parca ne-ndurată.
În fața-i viața, sensul înălțării
transpare pentru tine dintre cețuri.

Ilie BAHRIN

Desen de Ion Carp FLUIERICI

LIMBA NOASTRĂ (8)

Limbă literară și unitate lingvistică (I)

Nici o limbă nu este unitară sau omogenă, pe toată întinderea teritoriului unde se vorbește. Rostiri felurite ale acelorași cuvinte (precum *casî, chiatrî, chișoari* în Moldova, față de *casă, piatră, picere* în Muntenia), forme gramaticale particulare *(ei a făcut,* în Muntenia) sau, cel puțin, mai frecvente decît altele, în anumite regiuni (ca perfectul simplu în Oltenia și Muntenia de vest), cuvinte diferite cu același înțeles, specifice fiecărei zone geografice în parte *(coacăză* în Muntenia, *păltineà* în Moldova de nord, *rozincină* în Transilvania) etc., pun în evidență existența *dialectelor*, care, în ceea ce privește limba noastră, sînt patru : dialectul *muntean (vorbit,* în afara Munteniei, Olteniei și Dobrogei, și în sudul Transilvaniei), cel *moldovean* (vorbit, în afara Moldovei și Bucovinei, și în estul Transilvaniei), cel *bănățean*, cel *crișean* (în Crișana și vestul Transilvaniei) ; la acestea, unii cercetători adaugă *graiul maramureșean.*

Deosebirile de acest fel au fost observate de timpuriu și traducătorii români ai vechilor texte eclesiastice s-au referit, în diferite momente istorice (1684 : *Noul Testament de la Bălgrad* ; 1688 : *Biblia de la București),* la eforturile depuse de ei în căutarea cuvintelor cu cea mai largă circulație pe tot teritoriul românesc, a cuvintelor aparținînd limbii comune a întregului popor.

Alegerea formelor și a cuvintelor celor mai potrivite, în texte ca acelea menționate, în așa fel încît să fie înțelese de românii de pretutindeni, este o operație de *normare lingvistică.* Selectarea uneia singure dintre mai multe pronunțări posibile ale aceluiași cuvînt (de exemplu : *streașină,* în defavoarea lui *strașină* și *streșină* ; *ușă,* în defavoarea rostirilor *ușe* și *ușî),* a unei singure forme gramaticale dintre cele cîteva în circulație (de exemplu : *are să meargă,* față de *o să meargă* și *a sî margî),* a unuia dintre mai multele sinonime dialectale (munt. *plapumă,* față de mold. *ogheal* și băn. *iorgan* ; munt. *pepene* față de, pe de o parte, mold. *harbuz,* pe de alta, mold. *pepene* „castravete"), a unei anumite construcții sintactice *(nu a mai spus nimic,* față de munt. *n-a mai zis nimic* (a) și mold. *n-o dzîs nemică mai mult ; cartea pe care ai citit-o ieri...,* față de *cartea care o citiși ieri...)* și impunerea formelor unice, într-o exprimare îngrijită, cultivată în școală și în relațiile sociale cu caracter solemn, oficial, reprezintă acțiunea de *cultivare a limbii,* de fapt a acelui aspect al limbii comune numit *limbă literară,* deși nu este vorba numai de exprimarea caracteristică textelor de literatură frumoasă...

Constantin DOMINTE

A PRIVI MASA

La muncile cîmpului plecam cu tata, în zori, pe nemîncate.

Mama se scula deodată cu noi, însă mai rămînea acasă.

Nu făcea mîncare decuseara, ci a doua zi — să fie proaspătă.

Ajunși pe ogor, ne vedeam de treabă.

Cînd ne apuca foamea, priveam în zare.

De fiecare dată, mama, ca o lege a naturii, înflorea spre noi.

Sub poala pădurii, pe o palmă de iarbă, rînduia bucatele și ne chema.

Veneam.

Pe scaune din frunze ori din iarbă cosită, ne ospătam într-o tăcere unde miresmele mîncării se amestecau cu ale pămîntului.

Pămîntul era masa noastră.

În schimb, de cînd mă știu, în casa alor mei domnește o masă rotundă, croită din scînduri de fag.

Are trei picioare puternice, din același lemn, care-i conferă frumusețe și forță.

An de an, zi de zi — pîinea frîntă în numele fiecăruia ; cana cu vin aburindă ; surîsul celor dragi.

Vîrstele mele au gravitat în jurul acestei mese. Deseori s-au întîlnit cu ale altora : neamuri sau străini care ne călcau pragul.

Pentru că masa este a tuturor.

Încet, încet, copiii pleacă în zările lor, iar părinții rămîn, bătrînețe lîngă bătrînețe, aceleași mese.

Scaunele stau lîngă pereți, locuite de noi numai în gîndul părinților.

Cînd mai apucăm să trecem pe-acasă, masa reînvie :

tată și mamă, frați și surori : Leonida, Leonora, Ghiță, Vasile, Maria, Elena, Emilia.

Aceeași, eternă, masa ne aduce aminte nouă de noi înșine.

Ne-a intrat în sînge.

Așezată în grădină, ar înflori.

Gh. LUPU

Cronică literară

PETRU REZUȘ

MIHAI EMINESCU

Apariția unei noi cărți despre Mihai Eminescu se cuvine să fie o sărbătoare pentru literele românești; ultimii ani ne-au oferit astfel de bucurii, unele de o elevație remarcabilă. Sînt limpezi progresele pe care le înregistrează eminescologia în ultimele decenii. Pe acest fond se ivește volumul *Mihai Eminescu* semnat de Petru Rezuș. La dimensiunile lui (aproape șase sute de pagini), promite un adevărat festin al spiritului, mai ales că autorul își declară de la început intenția de a demola tipare instalate în studiile despre poet. În plus, afișează un sumar ademenitor — chiar dacă titlurile capitolelor, folosind nu prea adecvat sintagme din Eminescu, încifrează uneori intențiile — și desfășoară o bibliografie cu atît mai impresionantă, cu cît aflăm că este selectivă.

Scopul demersului său este întru totul nobil: să demonstreze, sub semnul unei maxime obiectivități, valoarea excepțională a personalității creatoare eminesciene și, pe această cale, contribuția culturii românești la tezaurul de valori estetice ale umanității. Antrenat de această intenție, autorul înalță, în repetate rînduri, vîlvătăi retorice.

Premisa lucrării este însă surprinzătoare: îngrijorarea față de starea actuală a eminescologiei. Studiile de pînă acum delimitează două pericole care ar pîndi imaginea în posteritate a poetului: mitizarea și minimalizarea. În ceea ce-l privește pe ultimul, primejdia ar fi mai mică pentru că, zice P.R., ultimele decenii nu au mai născut asemenea monștri; dar mitizarea este o amenințare permanentă și specioasă, căci placheazä chiar și cele mai noi și aparent mai detașate exegeze. După părerea noastră teama e nejustificată, întrucît mitul, chiar în sensul colateral și relativ impropriu cu care îl folosește autorul, nu deformează și nu supradimensionează adevărul. În tot cazul, P.R. își propune să scrie o carte care să evite ambele pericole, adică strict obiectivă, despre viața și creația lui Eminescu, și despre conexiunile lor reale; căci, ne avertizează el, și în domeniul conexiunilor s-au înstăpînit tot felul de idei fixe, prejudecăți și excese, ba chiar apar altele noi, generate mai ales de ultimele teorii critice asupra relației om-operă. Acesta ar fi motivul pentru care opul lui P.R., cu un titlu atît de pretențios și exhaustiv are un pronunțat caracter polemic. Dar, deși colorează multe pagini și vizează pe majoritatea predecesorilor și contemporanilor autorului, polemica seamănă cu o mașină care funcționează în gol. De cele mai multe ori vizează stigmatul mitizării sau resuscită vechi acuzații și controverse pe care istoria literară le-a rezolvat ori le-a clasat. Polemizează îndîrjit și frecvent cu Titu Maiorescu, pentru că „este cel dintîi făuritor al mitului lui Mihai Eminescu", contribuția lui la mitizare constînd în cunoscutul portret postum al poetului care, în sinteza lui P.R., arată astfel: „om desprins de cele terestre, boem, nebun creditar, comparabil cu alți poeți geniali". Totuși, în parte, i se recunoaște criticului rolul benefic jucat în destinul poetului (deși, pe alocuri, sînt reînviate cunoscutele învinuiri aduse în anii '50), dar nu i se iartă că a păstrat, pînă în 1902, manuscrisele eminesciene și nici ediția din 1883. Polemizează și cu G. Ibrăileanu, pentru că a vorbit despre „fenomenul Eminescu" (alt păcat de mitizare!). De asemenea, cu G. Călinescu, tot pentru că a contribuit conștient la mitizarea poetului. Mai grav e că autorul „Vieții lui Mihai Eminescu" acționează și în sensul opus: coboară pe poet la dimensiunile unui om de rînd, considerîndu-l (la vîrsta copilăriei) „o haimana sănătoasă" și taxîndu-i inteligența drept „medie". Izolate, cuvintele incriminate pot părea denigratoare, dar lectura contextului convinge că intenția lui Călinescu a fost cu totul alta. Cînd polemizează cu exegeți contemporani, autorul devine circumspect. Vorbește doar, la modul general, despre „șabloane călinesciene", „biografii vulgarizatoare reduse numai la anecdotic și senzațional", „biografii de ultima oră" emanînd de la „critica nouă" și care „impun *autoritativ* (s.n.) părerea că „opera își creează autorul" pe măsura ei „sau despre faptul că „părerea și convingerea unui biograf sau documentarist încearcă să se impună împotriva evidenței, intenționînd să devină dogmatice".

Dacă atunci cînd au în vedere chestiunea mitizării ori criteriile elaborării unei biografii (sau monografii) astfel de îndîrjiri ar putea fi justificate (dar nu validate) prin convingerile estetice ale autorului, atacurile furibunde contra unor scriitori, cu care poetul a avut conflicte, nu au nici o scuză. Bunăoară, iată ce se afirmă despre I. L. Caragiale-omul: „Lipsit de scrupule, persiflant, sfărîmător de valori, indiferent față de morala obișnuită, zeflemist, negativist din principiu, polemist redutabil, încrezut peste măsură în puterile lui (...) nu putea să nu intre într-un conflict iremediabil cu Mihai Eminescu, om de altă talie etică și artistică" (p. 198). Cu privire la destinul creator al aceluiași, P.R. riscă următoarea aserțiune: „Dacă nu intra în contact cu Mihai Eminescu, cu extraordinarele sale idei în toate domeniile, I. L. Caragiale ar fi rămas necunoscut. (...). I. L. Caragiale era un „graeculus" înfingăreț și foarte agil, deci a observat că în literatura română nu putea să-l întreacă pe Mihai Eminescu în poezie, nici pe Ioan Slavici în proza realistă. Rămînea domeniul comediei, stăpînit de Vasile Alecsandri, dar posibil de depășit" (p. 197). Este, așadar, de mirare că opiniile despre Macedonski sînt, totuși, mai ponderate, cu toate că, și în cazul lui, unele afirmații, bunăoară că ar fi „dominat spiritual de Eminescu din 1877 pînă la moarte" (p. 211), nu au nici un suport. E clar că atitudini critice precum cele de mai sus contravin intenției de principiu a autorului. Adevărat despre Eminescu nu se poate rosti falsificînd sau interpretînd anapoda personalitatea altor mari artiști care i-au fost contemporani.

De altfel, lucrarea suferă și de alte carențe grave. Îi lipsește, în primul rînd, o perspectivă estetică unitară. Încercările de diferențiere, asupra cărora se revine obsedant, nu reușesc să spună mare lucru, în tot cazul nu spun nimic limpede. Din *Introducere* aflăm că volumul oferă „o perspectivă unitară asupra lui Mihai Eminescu", deosebită de cele neunitare de pînă la el. Apoi că, prin Călinescu, imaginea poetului „începea a fi conturată mai aproape de verosimil", dar că nici lucrările acestuia nu-s scutite „de acțiunea transformatoare a mitului sau de cea mutilantă a vulgarizării". Apoi se postulează rațiunea eminescologiei: „de a ne reda adevăratul chip al poetului, nu cel inventat subiectiv, mitizat sau sofisticat metamorfic și metaexegetic" (p. 6). Aceasta presupune, după P.R., a nu se mai face „critică foiletonistă. documentaristă, impresionistă" sau „de creație pe marginea creației" (p. 12), a nu se produce „biografii vulgarizatoare, reduse numai la anecdote și la senzațional" (p. 13) și, bineînțeles, a nu se mai vorbi „de așa-numitele „măști" sub care cercetătorii ar trebui să afle numai un singur chip, cel adevărat" (p. 11). Față cu atîtea „erori" care au minat eminescologia, autorul propune o soluție pe cît de nouă, pe atît de originală: „A nu te desprinde de epoca biografică a „clasicului", dar a nu ignora interpretările sale în postumitate, este tot ce poate fi mai important în alcătuirea unei monografii personale, fără influențe și apartenențe, fără servituți și repetări inutile, cu limitarea pînă la eliminare a locului comun" (p. 13). Pe parcursul lucrării se revine asupra chestiunii, dar concluzia e trasă tot în *Introducere:* orice contribuție în eminescologie se impune să fie *„o participare la un cult literar* (s.n.) și o desprindere de tine, revărsîndu-te *în anonimatul „iubirii nemărginite"* (s.n.), mai presus de impostură și de mitificare" (p. 15). E limpede: P.R. înlocuiește luciditatea critică, nu „mitificarea", cu idolatria; ceea ce este, într-adevăr, de neconceput.

Trecînd peste confuziile, erorile, inconsecvențele comise la acest nivel, considerînd că opinii ca acele de mai sus pot constitui premisa unei monografii (sau biografii), este de văzut cum sînt puse ele în aplicare. Constatările sînt dezarmante. Mai întîi că volumul este lipsit de unitate interioară, atît la nivelul structurării materialului, cît și la cel al metodei de lucru. Situația apare ca fatală, căci a fost elaborat în cincizeci de ani — 1932—1982 —, iar *Introducerea* (cincisprezece pagini), la fel: 1931—1981; or, într-o jumătate de secol „revizuirile" sînt inevitabile, mai ales că și eminescologia a făcut, în acest răstimp, progrese foarte mari. Așadar, cele două secțiuni ale cărții — *Mihai Eminescu. Mit și adevăr* și *Eminesciene (1932—1982)*, nu fac un tot unitar. Prima cuprinde date biografice, organizate, mai întîi, după criteriul cronologic, apoi după cel tematic, cu sporadice referiri la operă, a doua, comentarii tematice asupra creației și articole cu intenție de sinteză asupra unor aspecte ale biografiei: activitate epistolară, portretistica. Motivația structurării rămîne, pînă la urmă, neclară. Întregul material se cerea retopit și integrat unei construcții și unei viziuni unice. S-ar fi evitat astfel numeroasele și obositoarele repetări de informații documentare, teoretizări, comentarii etc., iar cartea ar fi fost, poate, o monografie (sau biografie), și nu un mozaic.

Un alt defect al volumului în discuție este aglomerarea excesivă de date (documentare, bibliografice, apoi liste de filosofi, de poeți, de titluri care le fragmentează pînă la pulverizare. Repetările, aglomerările, unele greșeli elementare creează impresia că autorul scapă, cîteodată, de sub control extrem de bogatul material pe care îl manipulează: ni se spune, bunăoară, că Hölderlin aparține clasicismului; poemul „Mușatin și codrul" este titrat „Mușat și codrul"; aflăm că „vameși ucigători" au curmat atît viața ciobanului din „Miorița", cît și pe cea a lui Eminescu; sau că Titu Maiorescu a fost „exclus" din învățămînt, cînd, de fapt, fusese doar suspendat; apreciază în repetate rînduri „Viața lui Mihai Eminescu" și totuși afirmă că „un Eminescu văzut prin ochii lui G. Călinescu este neverosimil"; și așa mai departe.

Totuși și erori ca acestea ar mai putea fi scuzate; dar cînd este vorba de comentariul textelor eminesciene, autorul atinge, *adeseori*, nivelul penibilului. „Exegezele" demonstrează o cumplită inaptitudine pentru actul critic: sînt vetuste, plate și respiră un aer suveran de diletantism cu panaș. Iată o mostră: „Eternele probleme ale vieții, existenței, dragostei și morții intră astfel în structura tuturor poeziilor lui Mihai Eminescu. Uneori rezumîndu-le la cîte un cîntec de iubire sau la cîte un poem fără problematică, mai totdeauna intervenind intensitatea trăirii momentului poetic, una din caracteristicile eminesciene. Marile probleme ale filozofiei sînt prezente în opera lui Mihai Eminescu. Cosmologia din „Scrisoarea I" sau din „La steaua" sînt pretexte ingenioase pentru o trecere justificată la «enigmele vieții»" (p. 238). Orice comentariu este de prisos.

Ceea ce n-ar mai trebui demonstrat după acest citat este totala lipsă de stil a volumului; cu riscul de a irita și pe cel mai concesiv cititor (care ar putea fi autorul însuși), mai oferim, totuși, un citat: „Marile culturi au oameni de mare cultură, iar cultura noastră românească actuală are nevoie de mărturia marelui om de cultură care a fost și va fi totdeauna Mihai Eminescu".

Mihail IORDACHE

PROZA

O după – amiază

Soarele de septembrie încă mai frige prin geamul de sticlă groasă, în timp ce bărbierul îi întinde pe față, abil, un strat moale și parfumat de spumă. Folosește pentru asta un pămătuf veteran, un brici de oțel marca Doi Gemeni *și în cele din urmă o loțiune în care plutesc resturi de petale de crin.*

Canarul din colivia de deasupra oglinzii scoate triluri răgușite, la difuzor se transmit primele minute ale unui meci obscur și plicticos, iar Simion A. Simion așteaptă cu înfrigurare masajul final al obrazului, pe care nea Dinică nu-l poate rata, oricît de lîncedă ar fi după-amiaza asta de toamnă. „Clientul nostru, stăpînul nostru", iată cuvintele pe care le repetă ori de cîte ori are ocazia bărbierul, frizerul, maseurul, casierul ultimei frizerii de modă veche din oraș.

Se cunoscuseră în ultimul an de studenție al lui Simion. Pe atunci băiatul timid și chițibușar, dar deja autor al unor proiecte ce făcuseră ceva vîlvă în institut, locuia într-o cameră modestă, închiriată într-un cartier cam îndepărtat de centru și cam pestriț, înconjurat de o faună ce alcătuia, ca neștiutele minuscule animale de sub ferigile unei păduri, un micro-climat pașnic, de nebănuit pentru cei dinafară, firesc și esențial pentru cei dinăuntru: pensionari, funcționari mărunți, o fostă coloneleasă și, la subsol, într-o cameră simetrică cu a lui, perete în perete, un bătrînel blajin, vizitat din cînd în cînd de un prieten cam de același leat, care își anunța venirea sau plecarea prin zgomotul sec al piciorului de lemn lovind scara.

Ultima vacanță de iarnă se terminase de cîteva zile. Revenise în marele oraș încărcat cu provizii și cîteva zile la rînd fu insistent vizitat de colegi și prieteni, specialiști în degustări. Nu-l uită nici pe bătrînul de care doar un zid îl despărțea, dar nici în prima, nici în a doua, nici în a treia seară vecinul nu răspunse la bătăile lui insistente în peretele comun, apoi în ușă. Camera bătrînului părea un tampon de vată ce absorbea la nesfîrșit sunetele din exterior, fără să lase să scape nimic dinăuntru.

După vreo trei-patru zile o căută pe coloneleasă, pe ceilalți vecini și îi chestionă: dacă îl văzuseră pe bătrîn în timpul zilei, dacă nu cumva făcuse ceva excese de sărbători, dacă nu l-au văzut împreună cu prietenul lui, plecînd sau venind. Dar nimeni nu știa unde este, iar de după ușa închisă nu scăpa nici un zgomot.

În dimineața celei de-a cincea zile Simion auzi zgomotul cunoscut al protezei lovind scara și un crîmpei dintr-un vechi marș militar flutură ca un drapel decolorat de vreme în holul întunecos. Bătăi în ușă, liniște, alte bătăi, nimic. Hai, scoală, leneșule, am venit să te bărbieresc de saftea pe anu'ăsta, nu mă mai ține la ușă, ce naiba, frate, hai c-am adus și lavandă trei stele, deschizi?

Simion deschise ușa camerei lui și îi explică musafirului că prea multe șanse de răspuns nu are, că și el încercase să-l găsească pe vecin dar fără rezultat, că nimeni nu-l mai văzuse de la sărbători, așa că din două, una: ori o fi plecat pe undeva, dar unde, la cine? singurul lui prieten fiind aici de față; ori, și de asta mă tem cel mai tare, îl va fi prins o criză aici, jos, fără să aibă timp să strige, sau fără să fie auzit, și n-a avut măcar cine să-i țină lumînarea, ce credeți?

Medicul legist avea să spună că moartea survenise cu foarte puțin timp înainte de trecerea în anul cel nou, dar că temperatura destul de scăzută din încăpere, precum și marea deshidratare a organismului bărbatului aceluia împiedicaseră procesul obișnuit de putrefacție, ducînd la o stafidire lentă a mușchilor, la o pergamentizare a tegumentului, destul de rar întîlnită în cazuri similare.

Dar ei multă vreme n-au putut uita mirosul ciudat care i-a izbit cînd au forțat ușa, imaginea aceea reflectată de oglnida de pe masă. un cap de bătrîn cu barba țepoasă. crescută aiurea, cu ochii holbați încercuiți de pleoape roșii, acoperite de cruste, cu maxilarul încremenit într-o alunecare spre dreapta; un mort înțepenit în genunchi, cu pieptul sprijinit în cădere de muchia mesei, pe care un pămătuf și un săpun ieftin arătau care îi va fi fost ultima îndeletnicire din viața asta.

După înmormîntare Simion acceptă invitația lui Dinică de a locui la el pentru un timp. S-a mutat în noua locuință, primăvara pe nesimțite s-a făcut vară, a urmat susținerea proiectului, marele lui succes, postul acela mult rîvnit într-un institut de mîna întîi, apoi urcușul.

Și în tot acest timp uluitor de nou și fremătînd de prefaceri, răsăreau momentele acelea din dupăamieze tîrzii, cînd își permitea luxul unui masaj cu loțiune de crin și un ras cu un brici de oțel, purtînd încă pe lamă efigia a doi copii gemeni.

Degetele moi dar ferme ale maseurului, frizerului, bărbierului, casierului nea Dinică alunecau ușor, în mișcări circulare pe mușchii lui, pe pielea cu porii încă nedilatați de vîrstă. Modelau mușchi după mușchi, apoi alunecau pe gît, apoi palmele împreunate în căuș prindeau ca un turban capul și presiuni asupra unor puncte secrete îl ajutau pe Simion să plonjeze într-o beatitudine pe care — se zice — doar imponderabilitatea reușește s-o dea.

Canarul de deasupra oglinzii scotea triluri răgușite, valuri de muzică disco ieșeau sacadat prin pînza pătată de muște a difuzorului, iar soarele cobora după acoperișul casei din față, ca în ziua asta de toamnă tîrzie, cînd nea Dinică îl trezește aproape de seară, zgîlțîind scaunul cu spătar înalt, unde adormise, hai, scoală, Simioane, că ne așteaptă în dulap o lavandă trei stele!

II. Sfîrșit de vară torid, plictiseală în trombe. Aer cald, lipicios, atmosferă lipsită de vlagă și fadă ca o gumă îndelung mestecată. Transpirație permanentă, jenă, disconfort generalizat, iată binefacerile unui sfîrșit de săptămînă în orașul încălzit ca un cuptor.

Greu de găsit o oază de liniște, și tocmai de asta duce lipsă acum Simion, înotător singuratec în furnicarul toropit. O săptămînă uriașă a fost dată la spate, o săptămînă care părea că nu se mai sfîrșește. Rapoartele oficiale, comunicări științifice, proiecții de dispozitive, apoi discuții prelungite cu colegii curioși să afle ce mai e nou dincolo, *astea sînt deocamdată consecințele primei lui*

(continuare în pag. IV)

Brîndușa SUMANARU

GELLU DORIAN

Poesia mirabilis

Într-un tîrziu voi fi cel care poate va vedea
minuscula biruință a celui ce crede-n vorba de aer —
viranul teren al alergărilor
mereu de la capăt;
poate purtătorul acestei credințe să fiu
numai atunci
cînd năruit în sine să-ncep a exista.

Atît de departe să fie atunci împlinirea
încît atingerea ei
să fie tocmai anonimatul.

Dezvăluire

Încă o dată am văzut astăzi același om
rănit și rana lui era mai mare decît el,
din ce în ce mai mare,
apropiindu-mă vedeam însă de ce
bănuiam acest lucru:
invidia lui era haina care nu putea să-i
acopere ura,
neputința lui era nevindecarea lui.

Istoria unui vis

Un vis de înger e
Poesia
de la origini pînă-n prezent.

Preafrumoasă femeie

Am visat mai mult decît mi s-a dat voie și
mai mult decît atît din vis nu m-am trezit încă,
— o, preafrumoasă femeie! ; —

ea a plecat dintr-un vis într-altul și-astfel pururi
e tristețe, pururi trăim în elegie cu noi,
mai mult decît atît ea nu se mai întoarce
sau dacă se-ntoarce nu se-ntoarce de unde a plecat —
e tot ce pot spune cînd mă trezesc
alături de maculatura singurătății,
mereu în mijlocul înțelesului acestui cuvînt.

Clipa

Văd din ce în ce mai aproape îndepărtarea,
poate nu e ea,
poate e numai locul în care ea trebuie să fie;
sfincși mici se holbează de-acolo spre mine
și cîte unul îmi aruncă
mănușa hai vină,
merg ca pe sîrmă,
cînd voi ajunge acolo nu va mai fi nici urmă de ei,
iar îndepărtarea mi se va părea în urmă
așa cum de pe minarete
muezini anunță clipe cînd totul va-ncepe
totul se va sfîrși.

Frîngerea de dor

Poate aș fi laș dacă m-aș lăsa dus pe brațele tale
tocmai de tine, poate
un răget de centaur Chiron m-ar biciui pentru că
mi-am lăsat locul vulnerabil
tocmai inima —
însă, vai, acum, în clipa aceasta mi-e dor
atît de mult
de-această lașitate, încît chiar și
poemul se frînge-n dor,
și el.

* * *

Cu ce bucurie am rămas după ce toamna a
lăsat orașul ca pe o femeie plîngînd
în brațele mele —
eram singur pe-atunci și ea plîngea
ca și cum dintr-odată iarna ar izgoni-o
din nou; — ei, nu, toate astea
se-ntîmplau într-o carte în timp ce-n bucătărie
o femeie străină pregătea cafeaua și
fumul de țigară-mi dăuna buna-dispoziție,
în timp ce filmul de la televizor
era prost, în timp ce
puteam să și renunț la cafea, la femeie,
la îngerul meu păzitor, la tot,
numai să pot fi bucuros într-o toamnă
ce se lasă purtată pe brațele mele.

PERMANENȚE

Paraschiva Arghezi

S-a întîmplat totul într-un septembrie minunat al anului 1951. Pornisem cu ilustrul meu coleg Gala Galaction la Mănăstirea Cernica, fiecare cu cîte o geantă, burdușită cu cele necesare, fiind bine hurducați de tramvai, pînă ce am ieșit între ogoarele de popușoi. Gala Galaction cunoștea o cărare printre lanuri, des bătută de el. Mergînd agale, vorbele ni s-au închegat iarăși :

— Să știi că biblioteca are lucruri rare și cercetarea ei îți va face plăcere. După poruncă, vom încheia și procesul verbal și ne vom vedea de treburi. Atanasie Gladcovschi ți-a fost doctorand și ne va omeni cum se cuvine. Poate voi încerca și eu să scriu cîte ceva, că n-am mai pus de mult creionul pe hîrtie. Mi-ai spus că ești pescar. Să ceri unelte de la Mardare și să-l rogi să te ia cu el la locurile lui înnădite. Prinde fratele ăsta niște știuci !

— Cred că se laudă, părinte Gala, după năravul pescarilor și al vînătorilor !

— O să vedem la fața locului ! Dar, să știi că le-am dat de știre lui Firmilian și lui Tudor Arghezi pe care i-am aflat ieri la Mărțișor. Mitropolitul are să-i aducă la Cernica pe Arghezi și pe Paraschiva.

Îl cunoscusem pe Tudor Arghezi la Seminarul Central. Venise cu un oltean de-al lui de mînă. Autentic, îl ținea de mînă. Mi-l prezentase cu puține vorbe. Întîrziase la examen, fiindcă muncise la sapă cu tatăl său. Eram director de studii al Facultății, deci l-am examinat și l-am repartizat într-un dormitor, asigurîndu-i și bursa.

— Mata ce fel de neam ești ? — m-a întrebat Tudor Arghezi.

— Sînt bucovinean ca și stimata dumneavoastră soție, Paraschiva, care-i din Bunești.

— Apoi să știi că nu mai am ce vorbi și te invit la mine acasă, ca s-o cunoști pe Puica mea. Pe mine cred că mă cunoști.

— Ce noapte groasă, ce noapte grea !
A bătut în fundul lumii cineva...

Închisesem ochii și-i spuneam versurile pe de rost. Am terminat *Duhovnicească* și începusem altă poezie... Am simțit mîna lui Arghezi pe umăr...

Am venit la Arghezi acasă și am cunoscut-o și pe Paraschiva. Soția și-a copleșit mai întîi soțul cu atenții, apoi a aflat cine sînt și m-a copleșit și pe mine. Era o femeie extraordinară pe care o simțeam lîngă soțul ei.

Dar, la Cernica, în acel septembrie memorabil, descris pe larg în altă parte, Paraschiva era aceeași ființă cu o putere, de a însufleți pe alții, nebănuită. Mitropolitul Firmilian al Olteniei savura clipa și-și decanta cuvintele ca nimeni altul. Tudor Arghezi îl asculta, stăpînindu-și observațiile malițioase ; Gala Galaction se scufundase în reveriile sale ; Atanasie Gladcovschi ne privea pe fiecare și-și făcea părerile sale. Îngerul tăcerii trecuse peste așezarea noastră, numai Paraschiva sta ca o cumpănă de fîntînă deasupra noastră și intervenea cînd era nevoie, ogoind cînd pe unul, cînd pe altul.

Niciodată n-am avut impresia că Tudor Arghezi este agresiv, de cîte ori l-am întîlnit. Vorbea molcom și-și cîntărea cuvintele. I se face o mare nedreptate cînd este prezentat cum nu-i era felul sensibil de-a fi.

— Puică, să nu te superi pe mine, fiindcă tu îmi cunoști inima !

Într-adevăr, Paraschiva îi cunoștea inima, iar Tudor Arghezi a fost un om de o sensibilitate deosebită. Mi-a confirmat acest lucru și Gala Galaction, după plecarea lor.

Petru REZUȘ

CARTEA LUNII

„Ar trebui să ne naștem bătrîni,
Să venim înțelepți,
Să fim în stare de-a hotărî soarta noastră în lume,
Să știm din răscrucea primară ce drumuri pornesc
Și iresponsabil să fie doar darul de-a merge.
Apoi să ne facem mai tineri, mai tineri, mergînd,
Maturi și puternici s-ajungem la poarta creației,
Să trecem de ea și-n iubire intrînd adolescenți,
Să fim copii la nașterea fiilor noștri.
Oricum ei ar fi atunci mai bătrîni decît noi,
Ne-ar învăța să vorbim, ne-ar legăna să dormim,
Noi am dispărea tot mai mult, devenind tot mai mici,
Cît bobul de strugure, cît bobul de mazăre, cît
bobul de grîu...“

(*Ar trebui*, reprodus din *Ora de nisip*. Poeme, Editura Eminescu, colecția „Poeți români contemporani“).

Zgîrieturi pe cristal

Cu zece-cincisprezece ani în urmă, fiind eu însumi mai „tînăr și la trup curat“, nu vedeam nici unul din defectele poeziei Anei Blandiana. Tot ce scria ea mi se părea perfect și, asemenea unui personaj pozitiv dintr-un film românesc, cînd mergeam pe stradă îmi compuneam un aer gînditor și murmuram : „Ar trebui să ne naștem bătrîni“... Acum văd defectele, le inventariez și le analizez cu un fel de cruzime, dar prețuirea pentru autoare, în loc să se diminueze, devine mai autentică. Ana Blandiana nu este o zînă, ci o locuitoare a Bucureștiului de la sfîrșitul secolului douăzeci care încearcă să păstreze unele obiceiuri de zînă în mijlocul aglomerației și vacarmului.

Un defect imediat vizibil este lipsa de imaginație, specifică ardelenilor (inclusiv lui Lucian Blaga). Datorită unei seriozități de fond, poeta nu reușește să mintă frumos și, drept urmare, minte silnic. Parcă este o femeie casnică, fidelă soțului ei și bună mamă, care, vrînd să-și exprime o exuberanță de moment printr-o piruetă, face să duduie dușumeaua sub ea. Ipostaza lirică este întotdeauna *căutată* nu *găsită*. Tocmai de aceea Ana Blandiana se simte în siguranță cînd are la dispoziție o idee clară, pe care o folosește ca eșafodaj pentru construirea poemului. Și, în general, nu duce lipsă de asemenea idei, fiind înzestrată pentru filosofie.

Un alt defect constă în frecventa degradare a poeziei în proză. Nefiind destul de abilă pentru a da foc prafului de pușcă într-un spațiu închis, care să asigure explozia, poeta îl arde în aer liber și obține o înaintare lentă și sfîrîitoare a flăcării. Cu cantitatea de lirism din poezia ei, un autor mai iscusit ar putea face să explodeze o întreagă literatură.

Includ, de asemenea, printre defecte o stîngăcie chesaro-crăiască în folosirea limbii române, pe care însă Ana Blandiana (spre deosebire de un Ioan Alexandru) o depășește adeseori, trecînd în extrema cealaltă, a hipercorectitudinii. Frazele sînt controlate pînă la ultima lor articulație și au un luciu de cal bine țesălat.

Mă opresc aici — pentru că nu mai rezist tirului de roșii și ouă clocite care mi se aruncă din mulțimea de admiratori ai poetei — și strig din răsputeri că aceasta a fost doar o introducere și că, de fapt, iubesc foarte mult și complet necritic poezia Anei Blandiana. Antologia recent apărută — deși inclusă într-o serie, alături de Cezar Baltag, Vasile Nicolescu, Aurel Rău — o păstrez separat de alte cărți, pe noptieră, și în fiecare seară o deschid la întîmplare, pentru a-mi crea iluzia că are un număr infinit de pagini. Defectele pe care le-am enumerat se combină miraculos cu puritatea esențială a acestei poezii, cu o cochetărie elementară, de Evă, cu o demnitate intangibilă (tot ardelenească), cu o comprehensiune la fel de pătrunzătoare ca aceea a ochiului înscris în triunghi și toate la un loc dau un efect estetic neașteptat : o senzație de adevăr și de căldură sufletească a cărei reverberație te urmărește multă vreme după încheierea lecturii. Iar defectele ? Sînt zgîrieturile de pe un vas de cristal superb care dovedesc că avem în față un obiect real și nu o nălucire.

Alex. ȘTEFĂNESCU

RECENZIE

AL. RAICU : AUTOGRAFE

(EDITURA ALBATROS, 1983)

Mihai Beniuc, Nina Cassian, Mihail Celarianu, Șerban Cioculescu, Nicolae Crevedia, Lucia Demetrius, Paul Everac, Pericle Martinescu, Al. Mitru, Mihai Moșandrei, Stephan Roll, Al. Rosetti, Profira Sadoveanu, Henriette Yvonne Stahl, Nichita Stănescu, D. I. Suchianu, constituie tot atîtea „file de istorie literară“ întocmite de Al. Raicu într-o culegere care încearcă să adauge unele clarificări în legătură cu configurația spirituală a unei epoci, aducînd la lumină amănunte peste care, așa cum mărturisește autorul, critica și istoria literară au trecut oarecum cu vederea.

Scrisă nu din perspectiva obiectivă a criticului, nici din cea „expeditivă“ a reporterului și nici în acorduri romanțate, lucrarea conține, pe lîngă știința elaborării textului, o atitudine unitară în fața fenomenului literar abordat, o implicare sentimentală de tip „narativ“ care face mai ușoară calea spre lectură și care dă, în același timp, personalitate scriiturii.

Dincolo de cele șaisprezece „nume“ și de amănuntele interesante conținute în spațiul lor de referință, cartea „reînvie“, pentru cititor, în primul rînd personalitatea „socială“ a eroilor ei, aducînd acele necesare „lămuriri“ în legătură cu anii de ucenicie, cu „secretele“ muncii de creație ale fiecăruia în parte, pe parcursul unui „slalom“ printre reviste, cenacluri. cărți, autori, edituri, editori, biografii și bibliografii. În fața acestui volum uriaș de documente, interviuri, evocări, consemnări, mărturii, Al. Raicu alege calea cea mai fericită, alcătuind șaisprezece mici nuvele-document din care să se poată contura, în afara informației filologice, șaisprezece portrete în mișcare.

Conținutul documentar al acestora este, fără îndoială, util și pentru istoria literară și pentru cititorul comun însă cartea, ca alcătuire, este altceva decît o simplă culegere de studii literare, prin existența, în interiorul ei, a unor raporturi speciale de comunicare — între narator — martor — personaj — asemănătoare structurilor epice. Implicarea — deși foarte discretă — a „naratorului“ în comunicare și nivelul diferit de comunicare dintre „protagoniști“ fac ca fiecare „autograf“ să aibă culoarea lui distinctă, pretextul unității fiind, la un prim nivel de receptare, tocmai dialogul între aceste „autografe“. Fiecare „personaj“ al cărții aduce, mărturisindu-se pe sine, imagini despre celelalte, astfel încît se conturează, fără voia „martorului“, o „geografie spirituală“ a epocii, care include, inevitabil, și o serie de alte portrete (Sadoveanu, Ion Barbu, Camil Petrescu, Topîrceanu, G. Călinescu ș.a.), ca într-un joc de oglinzi paralele.

Prin această calitate, prin bogăția de informații pe care o conține, prin concizіune și acuratețe, cartea lui Al Raicu se detașează hotărît de „duzina“ jurnalistică a genului.

Victor RUSU

Anacronică

Aprinde rugul tîmplei mele stîngi
și arzi pe el precum o torță vie !
Eu vînt voi fi, visînd să nu te stingi,
tu roagă-te ca să rămîi făclie !

Va fi chiar veacul cînd cădea-vor ploi,
cînd poți muri strivit de Poezie,
cînd vom rămîne numai amîndoi
din margini către margini de pustie.

Corăbiile lungi de vor veni
cenușile din noi să le aștepte,
tu, adorato, nu te-mpotrivi,
ci-aprinde rugul tîmplei mele drepte.

Marcel MUREȘEANU

Clar de inimă

aș tăgădui că sînt
fie și numai un susur
cu mult mai mărunt decît aerul în respirare
sau roua

grăuntele lin drămuit pe elitrele clipei

privirea mi-ar fi doar veșmînt străveziu
trupul golului
acoperindu-l

aș trece sfios ca un sunet de corn
despicînd înserarea
iar sufletul mi s-ar tîrî
precum umbra
secîndu-mi în urmă

lumina
mi-ar curge pe răni ca o flacără ne-mprejmuită
și nici chiar în lacrime nu
mi-aș putea oglindi
suferința.

Vasile ZETU

Vocație

Mă-ntorc din motive neștiute
și ascult cum efemer e valul
și cîntecul la debarcader,
și bărcile arse
și nimeni nu înțelege
fosforescența grădinii antice

de ce se repetă în fiecare primăvară
Mă-ntorc
ca-ntr-o acuarelă demodată.

Vlad POGOREVICI

DEBUT

În cîntec

Se-auzea
foarte îndepărtat
orchestra.
Zvonul crescu
brusc
ca o amenințare...
Pentru cîntăreț lumina
nu mai era lumină
iar aerul
devenise incendiar...
În momentul acela
nu exista decît cîntecul
în care
Cîntărețul
nu-și putea recunoaște
și asculta
propriul său cîntec...

Nicolae CĂRUNTU

Nopți

Deschide ușa nopții —
Ești hotărît să pierzi !
Accepți tortura, — superbă ființă —
Oricum nu vei simți decît tîrziu,
Mistuitoarele bice parfumate.
E prea tîrziu !...

Nimeni nu-ți iartă slăbiciunea...
E doar o simplă noapte
Ca prima. Ca a doua...
Îngeri și criminali
Pe rînd ți-or scrie.
E prea tîrziu...

Grațiella GRĂDINARU

DICȚIONAR (XI)

CERNEANU, ARCADIE (18.IV.1908, Volovăț—Suceava), scriitor. Urmează liceul la Rădăuți apoi cursurile școlii normale. În octombrie 1931 editează revista „Îndrumarea“, în colaborare cu Iulian Vesper, C. Rotariu, Ghedeon Coca, Ion Roșca și alții. A publicat în „Muguri“, „Orion“, „Pana literară“, „Voința neamului“, „Grai moldovenesc“. Volumul *Rostiri tari* (Rădăuți, 1933) adună versuri ale unui poet începător cu veleități, dar fără a ajunge la o formulă poetică personală. Poeziile lui *A.C.* se înscriu însă în procesul de personalizare specific poeților bucovineni din epocă.

Referințe : Zaharia, E. Ar. — *Antologie rădăuțeană*, 1943, 126.

COCA, GHEDEON (26.IX.1908, Volovăț—Suceava — Rădăuți, 1978), poet. Cursurile liceale începute la „Eudoxiu Hurmuzachi“ din Rădăuți le termină în 1928 la Liceul „G. Barițiu“ din Cluj. Studii superioare la Academia de Înalte Studii Comerciale, apoi la Universitatea din Iași, unde obține licența în drept. Opera poetică din volumele *Confesiuni adolescente* (1937) și *Alge* (1938) ilustrează cu prisosință căutările, realizările ca și neîmplinirile grupului de scriitori arboroseni. Versurile în descendență simbolistă îl prind bine pe *C.G.*, întrucît este un introvertit. Ele nu-l deosebesc mult însă de numeroși epigoni minulescieni.

Referințe : Zaharia, E. Ar. — *Antologie rădăuțeană*, 1943, 125.

CUCIUREANU, ȘTEFAN (20.VI.1911, Frătăuții Vechi — Suceava), profesor universitar, eminent italienist, poet. Școala primară la Hurjuieni (jud. Suceava), liceul clasic „Eudoxiu Hurmuzachi“ la Rădăuți. Între 1929—1933 urmează cursurile Facultății de Litere și Filozofie din Cernăuți, obținînd *cum laude* licența în limba și literatura franceză, limba și literatura italiană și pedagogie. După doi ani de profesorat la Satu Mare, obține prin concurs o bursă la *Academia di Romania Roma* (1936—1938), unde în 1938 devine doctor al Universității în urma susținerii lucrării *Pier Emilio Bosi e la letteratura romena*, sub conducerea romanistului Giulio Bertoni. Întors în țară, a funcționat ca profesor la liceele „Gh. Șincai“ și „Titu Maiorescu“ din București. Între 1941—1944 redactor la „Convorbiri literare“, sub direcția lui I. E. Torouțiu. Din 1945 începe cariera universitară la Iași, unde va preda ani la rînd limba italiană, franceza veche, latina populară, gramatica istorică și comparată a limbilor romanice, prilejuind, prin erudiție și talent, adevărate momente de desfătare intelectuală multor generații de studenți.

Contribuții filologice : *Gramatica limbii italiene* (1941), *Giulio Bertoni* (1942), *Termeni romanici pentru gestul „figa“* (1947), *Traduceri provensale din Alecsandri* (1956), *Construcții ipotetice în dialectele centromeridionale* (1958), *Italienisme la Petru Maior* (1959), *Analogii cu italiana la T. Cipariu* (1965) ; se remarcă prin inedit și profunzime critică. O parte substanțială a cercetărilor privesc domeniul istoric și comparativ al relațiilor literare și lingvistice italo-române. Aici se înscriu, pe lîngă cele de mai sus, *Primele traduceri italiene din Eminescu* (1939), *G. Pascoli și limba română* (1942), *Manuscrisul gramaticii românești a lui P. E. Bosi* (1957), *Eminescu în Italia* (1977) etc., altele rămînînd circumscrise exclusiv spațiului italian. Pe de altă parte, studiile *Versul-enigmă din „Floare albastră“* (1960), *Reflexe eliadiste în poezia de început a lui Eminescu* (1956), *Din problemele textelor eminesciene* (1964), *Documente inedite despre Eminescu și Creangă* (1965), *Cu privire la scrisoarea II* (1982/1983) analizează intrinsec opera și destinul poetului.

Dotat cu evidente înclinații literare, Ștefan Cuciureanu a adăugat cercetării obiective o serie de realizări literare, traducînd inspirat și cu aceeași măsură hexametrii lui Ovidiu din *Halieuticele* (1958), *Cîntarea creaturelor* de Francesco d'Assisi, poezii de Leopardi, Pascoli ș.a., iar în proză *Tractatus XI particularis* din 1523 al lui Luca Paciolo (1980). Creația originală din *Poem dacic* și *Vouă și mie duhovnicie* (1939) vădește elan poetic și vigoare expresivă. Cu deosebită competență a prefațat volumul 9 din colecția „Eminesciana“ — *Mihai Eminescu în critica italiană* (Junimea, 1977). În prezent pregătește un volum de evocări literare.

Referințe (selectiv) : Popescu, Ion — *Poezia ieșeană contemporană*, Iași, 1968, 189—191 ; Nica, Dumitru — *Universitatea „Alexandru Ioan Cuza“*, Iași, septembrie—decembrie, 1981, 17—18.

Octavian NESTOR

HELGA NOVAK

(R.F.G.)

S-a născut în 1935 la Berlin. A studiat la Leipzig filosofia și ziaristica. A călătorit mult în Europa și Statele Unite. A lucrat ca muncitoare intr-o fabrică de conserve de pește, ca țesătoare de covoare și într-o fabrică de aparate de radio. Acum trăiește la Frankfurt pe Main.

Helga Novak scrie versuri și proză. În 1968 i-a fost decernat Premiul pentru literatură al orașului Bremen.

La mine acasă

la mine acasă înfloresc cireșii
pămîntul proaspăt desțelenit scuipă crisalide
și rîme și miroase puternic

la mine acasă pereții sînt
din zi în zi tot mai calzi

în păduri iarba de anul trecut se usucă atît de tare
că te poți întinde în ea

frunzișul stejarilor cade ultimul, dar acum cade
numai mușchiul se unduiește sub picioare
și păstrează pămîntului un vin acrișor

la mine acasă cîntă cucul
de cincizeci de ori
cincizeci de ani vom mai trăi ba nu mai mult ba nu etern

la mine acasă
ca să nu rîd
arată-mi casa ta

la mine acasă înfloresc cireșii
și liliacul
iar în castani stau lumînări roșii albe
ale iubirii fierbinți și bune

Traducere de Al. ȚENCHEA

ANISE KOLTZ (LUXEMBURG)

Zăpada

De jur împrejur numai zăpadă
Totul este alb și greu
În nici o culoare
Nu este adunată atîta tăcere
Roșie numai căruța rătăcitorilor țigani
Departe în cîmpie
Uitîndu-și culoarea
Și visînd caii care o poartă
Albi și ei ca alba vijelie...

DORIS MUHRINGER (AUSTRIA)

Prometeu...

În urechi cîntecul stelelor
În ochi soarele
În inimă arborele
Dar cîte fructe
Fructe amare
Poartă în taină în sămînță
La răsăritul rotirii soarelui

Traducere de George DAMIAN

HORIA LOVINESCU — O PAGINĂ DE CONFESIUNI

Nu se cunoaște existența, în contextul creației lui Horia Lovinescu, a vreunei cărți de amintiri sau de memorii. Dacă la începuturile sale literare el se îndrepta spre critică și eseu, pentru ca apoi să se consacre exclusiv creației dramatice, se poate afirma că ar fi reușit să atingă și în memorialistică altitudini artistice notabile, cum rezultă dintr-o pagină de literatură cunoscută deja cititorilor: *Ninge peste amintiri* („Tribuna României", nr. 28, 1 ianuarie 1974). Deși autorul declară: „mi-e silă de mărturisirea publică a lucrurilor ce mă privesc doar pe mine", nu lipsesc din această pagină confesiunile și elementele autobiografice ce gravitează în jurul meleagurilor sale natale, Horia Lovinescu notînd că „se poate și muri de nostalgia Fălticeniului". Peisajul fălticenean cu „dealurile îngălbenite de soarele toamnei", casa părintească, trecutul spiritual nepereche al orașului său — toate acestea la un loc constituiau povara scumpă a amintirilor pe care le purta cu sine. „Nici o clipă nu mi-a fost ușor — mărturisea Horia Lovinescu —, într-atît mă simt și acum fundamental structurat și modelat de orășelul acesta minune în care au trăit și Nicu Gane și Creangă și Sadoveanu și Artur Gorovei și Dragoslav și Băeșu și Eugen Lovinescu și Holban și Jules Cazaban și Vasiliu Birlic și Labiș și atîția alții, din care mulți nu mai sînt în viață." Enumerarea s-a dovedit prea repede susceptibilă să includă și alte nume: și Mihai Gafița și Nicolae Jianu și Horia Lovinescu însuși!

O pagină inedită de confesiuni, o evocare nostalgică a locurilor și a oamenilor care au „modelat cel mai mult" personalitatea lui Horia Lovinescu se păstrează în fondul documentar al Galeriei oamenilor de seamă — instituție de cultură pentru a cărei întemeiere au pledat, punînd la dispoziție casa lor părintească, scriitorii Horia și Vasile Lovinescu.

Publicînd acest document avem convingerea că oferim cititorilor „Paginilor bucovinene" o filă dintr-un posibil volum de confesiuni de Horia Lovinescu.

Adrian COCÎRȚĂ

*

* *

„Cred că influența care a modelat cel mai mult personalitatea mea a fost ambianța copilăriei și adolescenței; Fălticeniul e un «loc» tipic moldovenesc, așezat între ținuturile Sucevei și Neamțului, adică în mijlocul unui cîmp magnetic deosebit de intens. E vorba deci de o ambianță moldoveană care depășește pitorescul — subtilă și stăruitoare-formativă.

Reflexibilitatea, melancolia, sensibilitatea uneori excesivă, receptivitatea la poezie și mister a adolescentului erau poate numai pe jumătate congenitale. Trebuiește adăugată ambianța familială. O bibliotecă vastă în care la 13 ani am putut să-i descopăr pe Verlaine și Baudelaire, discuțiile aprinse pe teme de literatură între fratele Vasile Lovinescu și Anton Holban, prezența lui Eugen Lovinescu a cărui muncă literară se desfășura ca un soi de ritual, contactul dezbărat de formalism cu unii profesori (Aurel Stino la care mă duceam săptămînal și de la care împrumutam cărți, mai ales de critică literară franceză, Protopopescu cu care mă duceam la vînătoare) au accentuat o preocupare pentru literatură, care nu se vădea însă ca o vocație.

Inclinațiile mele mergeau mai degrabă spre critică și eseu (doctoratul în franceză l-am luat cu un studiu asupra lui A. Rimbaud) și primul surprins de apariția dramaturgului Horia Lovinescu am fost eu.

Frecventam Sburătorul *(ca student) dar mai mult din curiozitate decît din dorința de a citi vreodată ceva. Lumea literară cu vanitățile, intoleranțele și subiectivismele ei nu mi-a fost niciodată prea simpatică".*

CADRAN

Spicuiri

1. Fănuș Neagu rememorează (în Flacăra nr. 5, 1984) o întîmplare literară petrecută cîndva la Cluj. Citea Nichita versuri avînd drept auditori „șapte inși veniți din București" (între care desigur și distinsul prozator) și „femeia de serviciu" aflată cu treburi în sala cu pricina. Numărul ascultătorilor precizat cu atîta exactitate e o altă poveste. Ceea ce contează în economia respectivelor notații rămîne altceva, dialogul următor: „Cum te numești măicuță, își încheie poezia Nichita Stănescu. — Maria Tereza, domnule, răspunse bătrîna". Dintr-odată amănuntul aruncă o altă lumină asupra întregului text. Cu acest dialog intrăm în teritoriile prozei.

2. Reporter de ocazie (bănuim), Petre Brașoveanu se ambiționează să realizeze (Amfiteatru nr. 1, 1984), un tur de orizont prin marile șantiere ale țării. Intenție salutară, numai că... După ce-și dădăcește cititorii ca pe niște școlari neajutorați despre ceea ce (crede el că) se întîmplă pe-acele locuri, P.B. o ține într-o avalanșă de superlative zicînd, între altele: „A privi astfel lucrurile, înseamnă a le raporta la scara dimensiunilor celor mai simbolice și mai revelatoare" sau „...trebuie să spun totuși că dimensiunea cea mai spectaculoasă, cea mai profundă și cea mai revelatoare..." Și totuși așa, în plin extaz metaforic, autorul oficiază în postură de turist de duminică, neuitînd să-și noteze cu minuție impresiile ce-i dau ghes. Pînă cînd își aduce aminte că șantier mai înseamnă și oameni. Dar cum nu are la îndemînă decît un nume, veselul reporter scrie despre acel nume (fraze interminabile și fără de miez) concluzionînd așișderea: „...pentru că numai oameni ca Mircea Roibu, pentru că nenumărați Mircea Roibu dau consistență, temeinicie, soliditate și rigoare profesională, etică, faptelor..." etc. etc. Și ca să nu fie cu supărare mai adaugă: „Sînt mulți asemenea Mircea Roibu în țară, în toate părțile".

Ioanid DELEANU

FELURIMI

● CREDE ȘI NU CERCETA!

„Dacă femeia grasă este cîteodată un încîntător capriciu, femeia slabă este o fîntînă de voluptăți tenebroase". (Baudelaire, „Maximes consolantes sur l'Amour").

● „Ești, cumva, cititoareo, fecioară batjocorită și voiești să-ți vindeci nenorocirea? Ai nevoie de un soț care să-ți ascundă rușinea? Atunci nu cere să fie acela cutare sau cutare și cu atît mai puțin cel ce te-a batjocorit. Mulțumește-te cu cel pe care ți-l hărăzește Don Quijote, care e bun mijlocitor de căsătorii". (Miguel de Unamuno, „Viața lui Don Quijote și Sancho", Ed. Univers, 1973, p. 319).

● „Într-o zi Jack s-a dus la oraș să cumpere o vacă și s-a întors acasă cu o mînă de fasole". Ah, Jack... Prepeleac! (William H. Gass, „Puștiul lui Pedersen", Editura Univers, p. 163).

● „Cînd a apărut Adam, el nu era altceva decît un monstru, un primat necuviincios cu paliumul cerebral hipertrofiat pînă la extravaganță, dar un monstru a cărui monstruozitate a avut norocul de a place arbitrului ascuns al destinelor animale și de a face ca deținătorul ei să obțină darul suprem, și anume conștiința de sine". (Marcel Sendrail, „Înțelepciunea formelor", București, 1983, p. 198).

● OUL LUI DESCARTES

„Descartes ura ouăle proaspete. Le lăsa să clocească sub cenușă și bea substanță embrionară". (August Roa Bastos, „Eu, Supremul", p. 158).

O după — amiază

(urmare din pag. II)

călătorii de studii în cîteva din marile capitale europene.

Purtat de pași, așa cum auzise că uneori scriitorul e purtat de cuvinte, Simion ajunge într-un perimetru binecunoscut ultimilor ani, pînă cînd zgomotul unui tramvai, un perete acoperit cu iederă, cîteva trepte spre o intrare sub nivelul străzii i se suprapun în minte peste un alt clișeu, al pragului de la care cobori trei trepte, suni fără să vrei clopoțelul de la ușă, și apoi te așezi într-un scaun cu pedală, în fața unei oglinzi din care zîmbește lîngă chipul tău înclădat de spumă bărbierul, frizerul, casierul, maseurul nea Dinică și musca lui de mustață.

Primul lucru de care e asaltat acum e zgomotul: o avalanșă de vibrații concentrice degringolînd peste pereți și ferestre, trecători și copaci. Și în centrul dacă nu geometric, cel puțin logic, al perimetrului minat sonor, încremeniți într-o încordată așteptare, cîțiva copii cu mingea sub braț, niște gospodine cu mîinile șomînd în buzunarele șorțului, o corcitură de cîine cu urechile pleoștite — statui fără glas, hipnotizate de un colos în mișcare. Fălcile lui de metal înfulecă una după alta mari înghițituri dintr-un morman de moloz.

Liniștea cade ca un jet de apă rece, ca o ghilotină tăind în două relația ochi-excavator. Copiii reiau partida întreruptă, gospodinele se îndreaptă spre temeliile încă umede ale primului imobil nou din zonă, cîinele își poate continua drumul spre maidanul din spatele gării. Rămîn să termine treaba doar cîțiva lipoveni bărboși, cu mari rotocoale de sudoare pe salopete. Și în toată liniștea asta picură dintr-o dată clinchetul argintiu și răcoros al unui clopoțel, căruia o mînă noduroasă îi încearcă glasul.

Simion s-ar putea îndrepta înspre grupul de pe trotuar, ca să afle că dulapul și patul le-a luat, maică, soru-sa de la țară, c-a venit cu un camion gol și-a plecat cu el plin ochi că deh, adunase bietul o viață întreagă lucrușoare unele peste altele; că el săracu' cînd a aflat că p'aci dărîmă tot și lui nici măcar bloc nu-i dă, că-l duce la azil, auzi, maică, el a tras obloanele la frizerie de nu mai știai de-i noapte sau zi înăuntru; a mai ieșit să dea lu' Petrică ăla micu din colț colivia cu tot cu cănărel, de-l are și-acuma și-i dă de mîncare semințe de in de la piață; pe urmă nu l-am mai văzut. maică, pînă a venit băieții *cu lumina de* l-a găsit, *și l-a luat soru-sa în camion între dulap și pat, de la înmormîntat la ei în sat, pricepi?*

Toate astea, și altele, le-ar putea afla Simion făcînd în zilele următoare mici investigații pe lîngă diferite birouri în care, îngropați în catastife, viii și morții conviețuiesc pașnic.

Deocamdată el continuă să străbată înspre capătul opus strada asta desfundată, cu un mers de mecanism pe alocuri dezacordat.

Consemnări

● *Cînd o editură nu-și respectă obligațiile.* Un neplăcut incident tipografic s-a petrecut cu cartea colegului nostru Ion Beldeanu, „Armura solară". Girată de Editura Eminescu și tipărită de Întreprinderea poligrafică „13 Decembrie" din București, volumul produce la lectură, din acest motiv, nedumerire. Numeroase și grave greșeli de corectură fac ca multe dintre versuri să-și piardă din valoarea inițială ori să capete sensuri neclare, ciudate. Iată două exemple: versul „Chiot și crin purtai între dinți" a devenit „Chiot aș putea să uit" iar versul „Picurînd deferent moneda împăcării" s-a metamorfozat în „Picurînd deferent moda încăperii". Numărul unor asemenea erori este incredibil de mare. Și toate, datorită grabei, dacă nu chiar dezinteresului celor care au concurat la editarea cărții. Iată și alte „mostre" edificatoare: „fiul lui" (în loc de „fiul meu"), „cîmpie" (în loc de „cîmpurile"), „și zori" (în loc de „și-n zori"), „Coborîrea" (în loc de „coborînd") etc. Este inadmisibil ca un autor să nu-și poată vedea șpalturile înainte de intrarea cărții sale la tipar. Aplicînd un asemenea procedeu, Editura Eminescu n-a făcut decît să faciliteze ieșirea pe piață a unui volum care aduce serioase deservicii nu numai autorului, ci și propriului său prestigiu. Ca să nu mai vorbim de respectul față de cititorul de poezie.

Am considerat necesară semnalarea acestui caz, în care o editură nu și-a respectat pînă la capăt obligațiile ce-i reveneau, sperînd că procedeul nu va prolifera. (P.P.)

● *Albumul Irimescu.* Printr-un frumos efort al Comitetului Județean de Cultură și Educație Socialistă Suceava sprijinit de Muzeul de Artă al R.S.R., a apărut, la sfîrșitul anului 1983, albumul IRIMESCU.

Cartea se deschide cu o scrisoare a artistului „prieten de o viață" Corneliu Baba — „Cuvîntul meu pe cartea vieții tale, mă onorează să ți-l scriu, avînd bucuria de a-ți fi alături și acum ca și oricînd în momente mari".

Prefața plină de căldură semnată de Alexandru Toma, președintele Comitetului Județean de Cultură și Educație Socialistă Suceava, întotdeauna entuziast în a împlini fapte de cultură, vorbește despre virtuțile orașului modern Fălticeni în echilibru cu marea sa tradiție culturală.

Fălticenii, pentru că și Ion Irimescu, la fel cu nenumărate personalități ale culturii noastre, s-a simțit întotdeauna legat de locurile primei sale tinereți.

Este mai mult decît grăitor gestul său de a dărui Fălticeniului o colecție de artă formată din 230 lucrări de sculptură, 211 desene, studii, schițe și o bibliotecă de peste 1.000 volume.

Lucrarea constituie un omagiu pentru artistul născut în satul Arghira din județul Suceava în anul 1903, dar și prilejul afirmării unei lucidități exemplare: „Dacă din truda artei mele vor rezista să facă față aprecierii severe și implacabile a viitorului doar cîteva lucrări, atunci liniștea dincolo de mormînt îmi va șopti că nu am trăit în zadar".

De altfel, fiecare din secțiunile excursului făcut de Alexandru Cebuc în biografia artistică a lui Ion Irimescu (Sculptorul, Portretul, Compoziția, Arta monumentală, Desenul), este flancată de mărturisiri de credință ale artistului.

Albumul se încheie cu un capitol de cronologie comparată (autor Rodica Matei) și un catalog al lucrărilor din colecția Ion Irimescu de la Fălticeni (autor Ileana Dascălu). (T.M.).

● *„Arta în Bucovina".* „Arta în Bucovina" continuă seria ghidurilor bibliografice editate în ultimii ani de Biblioteca județeană Suceava. (Au mai apărut pînă acum „Muzica în Bucovina" și „Știința în Bucovina", volumele I, II, III). Noul volum, datorat bibliografului Emil Satco, pune pentru prima dată la dispoziția celor interesați o imagine succintă (în date și fapte) asupra evoluției fenomenului artistic în această zonă a țării. Sînt prezentate peste 200 de personalități originare de la noi sau care au trăit pe aceste meleaguri: pictori, graficieni, sculptori, critici de artă precum și meșteri populari și creatori amatori. Fiecare fișă oferă cititorului informații asupra autorului adnotat, o scurtă caracterizare a operei acestuia, lista expozițiilor sau lucrărilor mai importante și în final principalele referințe critice. Iată și cîteva dintre numele ce rețin în mod deosebit atenția: Aurel Băeșu, Iftimie Bîrleanu, Epaminonda Bucevschi, Ion Grigore, Ion Irimescu, Ilie Boca, Constantin Tarnavschi, Dimitrie Gavrileanu. Cartea mai cuprinde și o cronologie a faptelor de artă notabile petrecute în acest spațiu geografic.

Prevăzută cu un indice de nume și cu o bogată iconografie, „Arta în Bucovina" se recomandă drept un original și util instrument de lucru la îndemîna cercetătorilor ca și a publicului larg. (I.B.).

● *„Luna cărții la sate".* În cadrul tradiționalei manifestări „Luna cărții la sate" și în județul Suceava au avut loc întîlniri ale autorilor cu cititorii, dezbateri, expuneri, lansări de cărți. Dintre acestea semnalăm: participarea scriitorilor Denisa Comănescu, Cornelia Maria Savu și Nicolae Prelipceanu la Dorna Arini, a scriitorilor Mihailo Mihailiuc, Iuri Lucan, Ivan Negriuc și Necola Corsiuc, redactor la Editura „Kriterion" la Siret, a membrilor Cenaclului Suceava al Uniunii Scriitorilor, Marcel Mureșeanu, Ion Beldeanu, George Damian, Gheorghe Lupu, Florin Bratu la Calafindești, Zvoriștea, Zamostea și Dumbrăveni. (P.D.)

● *Consfătuiri.* În centrele Suceava și Cîmpulung Moldovenesc au avut loc, din inițiativa Comitetului Județean de Cultură și Educație Socialistă și a Centrului de Îndrumare a Creației Populare și a Mișcării Artistice de Masă, consfătuiri de lucru cu instructorii formațiilor artistice de la orașe și sate, urmate de spectacole demonstrative. Analizele pertinente, discuțiile la obiect, întîlnirile cu specialiști din domeniul muzicii, teatrului, literaturii și coregrafiei, precum și propunerile numeroase care s-au făcut vor contribui, cu siguranță, la noi realizări de prestigiu ale artiștilor amatori suceveni în ediția actuală a Festivalului „Cîntarea României". (V.V.).

REALIZATORI: Ion BELDEANU, George DAMIAN, Viorel DARJA, Ion CARP FLUERICI, Mihail IORDACHE, Gh. LUPU, Marcel MUREȘEANU, Ion PARANICI, Mircea TINESCU, Alexandru TOMA. Tehnoredactare: Valentin MILICI

COMITETUL JUDEȚEAN DE CULTURA ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTA SUCEAVA
Str. Mihai Viteazul nr. 48